

10.5.2013

Sisäasiainministeriö
Rajavartio-osasto
rajavartiolaitos@raja.fi

Lausuntopyyntönnä 14.3.2013 (RajavartiolaitosDno/2012/4026 sekä SM031:00/2012)

Kuntaliiton lausunto rajavartiontia koskevan lainsäädännön sekä eräiden siihen liittyen lakien muuttamisesta

Sisäasiainministeriön rajavartio-osasto pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi rajavartiolaista ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi 11 lakia. Muutettavista laeista meripelastuslaki sisältää säännösmuutoksia, jotka koskevat pelastustoimen kunnallista osuutta, alueellisia pelastuslaitoksia. Kuntaliitto esittää mainittuja lakeja koskevien muutosten osalta lausuntonaan seuraavaa:

Meripelastuslaki

Meripelastuslakia (1145/2001) sovelletaan Suomen *meripelastustoimen vastuualueella* vaarassa olevien *ihmisten etsimiseen ja pelastamiseen*, heille annettavaan ensihoitoon sekä vaaratilanteeseen liittyvän radioviestinnän hoitamiseen (*meripelastustoimi*). Lisäksi laissa säädetään muun muassa merialueella tapahtuvasta ensihoitopalvelusta.

Meripelastuslain mukaan Rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomainen, joka vastaa meripelastustoimen järjestämisestä.

Muun muassa alueen pelastustoimi eli kunnalliset pelastuslaitokset (*muu meripelastusviranomainen*) ovat rajavartiolaitoksen ohella velvollinen osallistumaan korvauksetta meripelastustoimen tehtäviin, jos se on sen toimialaan kuuluvien tehtävien kannalta perusteltua taikka jos se vaaratilanteen vakavuus ja erityisluonne huomioon ottaen on tarpeen, eikä meripelastustoimen tehtävän suorittaminen merkittäväällä tavalla vaaranna alueen pelastustoimen muun tärkeän lakisääteisen tehtävän suorittamista. Säädetyn mukaan alueen pelastustoimi osallistuu etsintä- ja pelastustoimintaan tarjoamalla käytettäväksi sille kuuluvaa henkilöstöä ja kalustoa meripelastustoiminnassa.

Alueen pelastustoimen ja sen pelastuslaitoksen tehtävistä säädetään lähtökohtaisesti pelastuslaissa (379/2011). Pelastuslaitokset huolehtivat muun muassa pelastustoiminnasta pelastustoimen alueeseen kuuluvien kuntien alueilla.

Meripelastuslain 2 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi pelastustoimen erikoiskoulutetun meritoimintaryhmän määritelmä seuraavasti:

Tässä laissa tarkoitetaan:

18) pelastustoimen erikoiskoulutetulla meritoimintaryhmällä (Maritime Incident Response Group, MIRG) pelastustoimen erikoisryhmää, joka toimii meripelastustoimen erityistilanteissa Suomen meripelastustoimen vastuualueella.

Meripelastuslain 8 §:ään (valmiusvaatimukset) lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin alueen pelastustoimen velvollisuudesta ylläpitää sille osoitettujen voimavarojen asettamisrajoissa valmiudessa pelastustoimen erikoiskoulutettua meritoimintaryhmää siten kuin rajavartiolaitoksen ja alueen pelastustoimen kesken tarkemmin sovitaan seuraavasti:

Alueen pelastustoimi ylläpitää valmiudessa pelastustoimen erikoiskoulutettua meritoimintaryhmää siten kuin rajavartiolaitoksen ja alueen pelastustoimen kesken tarkemmin sovitaan. Pelastustoimen erikoiskoulutettua meritoimintaryhmää tulee voida käyttää meripelastustoimen tehtäviin koko Suomen meripelastustoimen vastuualueella.

Hallituksen esityksen yleisperusteluiden (s. 28) mukaan pelastustoimen erikoiskoulutettuja meritoimintaryhmiä koskevien valmiusvaatimusten lisääminen meripelastuslakiin ei lisäisi kuntien velvollisuuksia nykyisestä, vaan se selkeyttäisi kansallista varautumista laivaluokan merionnettomuuksiin. Perustelujen mukaan sama toimintamalli olisi hyödynnettävissä myös sisävesien suuremmissa laivaonnettomuuksissa. Edelleen uudet säännökset selkiyttäisivät perusteluiden mukaan myös pelastustoimen varautumisvelvoitetta merellisiin aluspaloihin, kemikaalionnettomuuksiin ja muihin erityistilanteisiin, joihin pelastustoimella on toiminnallista osaamista.

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perusteluiden (s. 73) mukaan tällä hetkellä MIRG-ryhmiä on Helsingissä, Turussa ja Maarianhaminassa. Perusteluissa todetaan, että kaikki MIRG-ryhmän jäsenet ovat saaneet perehdytyksen merellisen toiminnan erityispiirteisiin ja MIRG-ryhmien kokoonpano, varustus ja toimintamallit ovat valtakunnallisesti yhtenevät. Perusteluissa todetaan edelleen, että MIRG-toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyvät meripelastuslain mukaisesti.

MIRG-toiminta on tarkoitus keskittää mainittujen pelastuslaitosten yhteyteen, mutta nykyisten MIRG-ryhmien lisäksi toimintaa olisi perustelujen mukaan mahdollista jatkossa laajentaa riskiarvioiden perusteella myös muualle Suomeen. Säännösten mukaan MIRG-ryhmien toiminta olisi valtakunnallista ja käsittäisi koko Suomen meripelastustoimen vastuualueen.

Kuntaliitto toteaa ehdotetun meripelastuslain muuttamisen osalta seuraavaa:

Meripelastuslakiin ehdotetaan sisällytettäväksi vakiintuneeseen ja pelastuslaitosten vapaatoiseen järjestelyyn perustuva MIRG-toiminta. Pelastusosasto kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetulla tavalla muotoiltu säännös sisältäisi pelastuslaitokselle (alueen pelastustoimelle ja sen kunnille) asetettavan uuden lakisääteisen velvoitteen, vaikka toiminta perustuukin lähtökohtaisesti alueen pelastustoimen ja rajavartiolaitoksen keskeiseen sopimukseen. Säännöksen mukaan ryhmää tulee voida käyttää meripelastustoimen tehtäviin koko Suomen meripelastustoimen vastuualueella. Viimeksi mainittu merkitsee sitä, että kuntien ylläpitämät pelastuslaitokset olisivat uuden sääntelyn mukaan velvollisia toimimaan myös kuntien rajojen ulkopuolisella meripelastustoimen vastuualueella.

Ehdotetun sääntelyn perusteluiden mukaan MIRG-toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyisivät meripelastuslain mukaisesti. Pelastuslain mukaan pelastuslain mukainen pelastustoiminnan johtaja on siltä pelastustoimen alueelta, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei toisin ole sovittu. Johtamisvastuu määräytyy edellä mainitun periaatteen mukaisesti myös silloin kun pelastusviranomainen antaa pelastuslain 50 §:ssä tarkoitettua virka-apua muille viranomaisille. Silloin kun alueen pelastustoimi meripelastuslaissa säädetyn mukaisesti osallistuu (muuna meripelastusviranomaisena) etsintä- ja pelastustoimintaan tarjoamalla käytettäväksi pelastuslaitokselle kuuluvaa henkilöstöä ja kalustoa, pelastuslaitos toimii johtavana meripelastusviranomaisena toimivan rajavartiolaitoksen yleisjohtajuuden alaisuudessa, mutta pelastuslaitoksen sisäisen johtamisjärjestelmän mukaisesti organisoituna toimintayksikkönä (osallistumista ja sen sisäistä organisointia johtaa pelastuslain mukainen pelastusviranomainen).

Ehdotetun mukaisessa MIRG-toiminnassa pelastuslaitoksen henkilöstöstä koostuva MIRG-muodostelma toimisi rajavartiolaitoksen toiminnan perusteiden ja rajavartiolaitoksen johtosuhteiden mukaisesti.

Hallituksen esityksessä ei ole kuvattu tai määritelty MIRG-henkilöstön virkamies- tai työsopimus oikeudellista asemaa, eikä henkilöstön vakuutusturvaan liittyviä kysymyksiä.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan MIRG-toimintaan liittyviä säännöksiä tulisi vielä jatkossa valmistella yhteistyössä Sm pelastusosaston ja pelastustoimen kunnallisten toimijoiden, kuten Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston kanssa siten, että säännökset olisivat yksiselitteisiä ja tarkkarajaisia säännösten velvoittavuuden, alueellisen ulottuvuuden, MIRG-ryhmän johtamisjärjestelmän, pelastuslaitosten henkilöstön virkamiesoikeudellisen aseman, vakuutusturvan sekä toiminnasta aiheutuvien kustannusten osalta.

SUOMEN KUNTALIITTO

Leena Karessuo
yksikön johtaja

Jussi Rahikainen
pelastustoimen kehittämispäällikkö